

מראי מקומות - יומא

י:

הביא ראיא מסוגייתנו, ולכאורה הראייה היא, ממה שרבי יהודה גוזר שלא לקבוע מזוזה על לשכת פרהדרין, כדי שלא יאמרו כהן גדול חבוש בבית אסורים. וכתב הברכי יוסף שאין ראייתו ראייה, שהרי זהו רק לרבי יהודה הסובר דירה בעל כרחו אין שמה דירה, אבל לחכמים שדירה בעל כרחו שמה דירה, ודאי חייב.

ובשו"ת **שער אפרים** (סי' פ"ג) משמע שסובר שתלוי במחלוקת האם דירה בעל כרחו שמה דירה, וכן פירש בנו שם, וכן נראה שהבין רעק"א (שם), שהרי כתב שהשער אפרים מחייב. [ולכאורה נחלקו בביאור דברי הגמרא, שלהבית הלל דעת רבי יהודה שדירה בעל כרחו אין שמה דירה, אבל עדיין אין זה דירה של אי-כבוד, אבל אם אנשים רואים שאין בה מזוזה, היא דומה לבית האסורין, ששם הדירה היא של אי-כבוד, ופטורה ממזוזה גם בלי הדין של דירה בעל כרחו. אבל השער אפרים וברכי יוסף סוברים שעצם הדירה בעל כרחו דומה לאנשים כבית האסורין, ולא רצו חז"ל להדגיש שדירה בעל כרחו הוא כמו בית אסורין, ולכן תקנו לקבוע מזוזה]. ובסוף דבריו דן הברכי יוסף לפטור מטעם אחר, שאין זה נחשב דירת קבע, שהרי עיקרן לדירת עראי.

ובהערות להגרי"ש כתב, שבית האסורים גרע מדירה בעל כרחו, שבדירה בעל כרחו הרי הוא דר שם, אלא שמה שהוצרך לדור שם הוא בעל כרחו. אבל בבית אסורין, הרי כל מה שהוא דר שם אינו מצד דירה, אלא כדי שלא ידור בכל מקום שירצה, וממילא הוא נמצא שם, ויש לומר שאין זה חשוב דירה.

א. דירה בעל כרחך לא שמה דירה

הקשה **בחידושי רבי אריה לייב** (סי' י"ח, ד"ה ולהלן בגמ' [עמ' מח]), שאם כן מדוע דימה רבי יהודה לשכת פרהדרין לשאר הלשכות, הרי מה ששאר הלשכות פטורין ממזוזה אינו שייך כלל לפטור של לשכת פרהדרין, ששאר הלשכות פטורות משום שדירתן דירת ארעי, אבל אין דירתן דירה בעל כרחו, מה שאין כן הדירה של הכהן גדול בלשכת פרהדרין, אינה ארעי, אלא החסרון הוא שהיא דירה בעל כרחו.

ותירץ על פי החקירה שחקר שם (והובאה לעיל), האם דין חובת הדר הוא חיוב על הגברא, או שהוא תנאי בבית שאינו נחשב בית דירה בלא שדרים שם, והוכיח כצד זה שהוא תנאי בבית דירה. ולכן ביאה, שעל ידי דירה בעל כרחו אינה נעשית דירה שלו, וממילא אין כאן חפצא של חיוב מזוזה כלל, וזהו שהביא רבי יהודה משאר לשכות שלא היה להם מזוזה, שגם דירת ארעי פטורה ממזוזה, ואין זה חסרון במעשה הדירה, אלא משום שלא נעשה בית דירה, וכיון שמוכח שצריך חפצא של בית דירה לחיוב מזוזה, שוב שייך גם הטעם של דירה בעל כרחו לגבי לשכת פרהדרין, שאין זה חשוב בית דירה לחיוב מזוזה.

ב. שלא יאמרו כהן גדול חבוש בבית האסורים

נחלקו הפוסקים לגבי דין מזוזה בבית האסורים. דעת הבית הלל (הובא בחידושי רעק"א יו"ד סי' רפ"ו, ובברכי יוסף שם) שפטור מטעם שאין זה דירה של כבוד. אבל הברכי יוסף חולק עליו, וסובר שאין זה חסרון בדירה של כבוד. וכתב שהבית הלל